

REVISTA DE REVISTES

Iniciem en aquest número d'ANALISI una secció informativa sota l'epígraf de "Revista de revistes", dedicada a recollir les grans línies de la investigació sobre comunicació des d'aproximacions i metodologies pluridisciplinars, segons queden plasmades en les principals revistes especialitzades en aquest àmbit. Oferim, doncs, a continuació, una primera panoràmica de la recerca actual a nivell internacional, panoràmica que continuarem i ampliarem en números posteriors.

DEGRÉS

Des de fa vuit anys i gràcies a la revista *DEGRÉS*, Brusel·les participa activament en el concert de la semiòtica europea. S'ha acabat ja, i això n'és només una prova, aquell centralisme parisenc dels orígens.

Dirigida per André Helbo, incansable animador del panorama semiòtic, autor d'una imprescindible obra de consulta: "Le champ sémiologique" (Brusel·les, Complexe), i "Semiología de la representación", únic llibre seu traduït al castellà (Barcelona, Gustavo Gili), *DEGRÉS* ha anat suscitant en cada número temes originals dintre de la semiologia.

L'interès de la revista, com adverteix d'entrada, se centra en promoure els estudis interdisciplinaris que utilitzen conceptes de la lingüística o de la literatura i s'apliquen tant a aquestes mateixes ciències com a la comunicació en general, etc. Per aquesta raó, se subtitula "Revue de synthèse à orientation sémiologique".

En cada número hom pretén una certa unitat temàtica, que no impedeix la diversitat d'aproximacions. Els temes tractats van des de la literatura fins a la semiòtica visual, bé que cal advertir tanmateix que hi tenen una certa preponderància les semiòtiques tradicionals, literàries, teatrals, etc.

En els tres darrers números, *DEGRÉS* ha anat confirmant tot això. El número 21 —primavera, 1980— és dedicat a "Comunicació i subjecte" i resulta imprescindible per a aquells que es plantegin els problemes de semiòtica i pragmàtica. En aquest ordre de coses, cal destacar el treball de Johansen, "Sémiotique et pragmatique", que intenta traçar una panoràmica de les relacions entre ambdues disciplines. Des d'un altre punt de vista, però amb un

mateix interès, presenta sengles treballs sobre el “discurs psicòtic” i les relacions conceptuals entre Freud i Peirce. El número es completa amb estudis sobre la recepció literària —aspecte clau per a una pragmàtica de la literatura— i sobre la comunicació visual.

Els números 22 i 23 —estiu i tardor de 1980, respectivament— il·lustren perfectament l'originalitat temàtica de la revista. El primer aborda el problema tan actual de la modernitat, i porta per títol “Lieux du contemporaine”. Les aproximacions hi són diverses, i hom pot apreciar les enormes dificultats existents per abordar un tema que se'ns presenta tan incert. En qualsevol cas, s'hi adverteix un subtema dominant en tot el número, el possible pas d'una semiologia —com diu el mateix Helbo— “colonitzada per la narrativitat i els jocs del llenguatge” a una altra dedicada a la “contestació”. Per la nostra banda, veiem en aquest salt un altre esforç teòric d'aquesta disciplina per a plantejar-se temes socialment importants des d'una metodologia específica. El número 23, pel seu costat, no és original pel que fa a la temàtica, però sí pel fet de mostrar-nos com es practica la semiòtica d'un país que fins ara havia donat poques mostres d'interès per la semiologia. Es tracta de Turquia, que, representada per la universitat d'Estambul, s'ocupa del conte popular. Com deïem, doncs, és un tema tradicional. El seu interès resideix, sobretot, en l'actualització bibliogràfica i temàtica.

DEGRÉS ve a confirmar, doncs, la “potència” semiòtica de Bèlgica fins al punt d'esdevenir una revista agradablement inevitable en el panorama europeu. L'estudiós d'aquests temes segurament ens agrairia el consell de llegir-la assiduament. (J. Manuel Pérez-Tornero)

VS VERSUS

La revista *VERSUS* representa perfectament la semiòtica italiana. Hi conflueixen la influència estructuralista francesa, la influència nord-americana, tant de Peirce com de la gramàtica generativa, i la influència alemanya i dels Països Baixos, pel que es refereix a teoria del text. Tot fa que *VERSUS* sigui, ara com ara, una de les publicacions més enriquidores d'Europa i un lloc on es pot acudir amb la garantia de trobar-hi l'actualització dels diferents desenvolupaments de la semiòtica.

De manera magistral, *VERSUS* ha combinat els treballs d'avantguarda teòrica amb els que plantejaven qüestions ideològiques o socials. I alhora ha anat recollint aportacions de grups de tan difícil accés com l'Escola de Tartu, en la

Unió Soviètica, i en aquest sentit bo és recordar que fou Eco, director de la revista, un dels més grans impulsors del treball d'aquesta escola en l'Europa occidental.

En aquesta revista, es recullen els treballs de professors de l'Institut DAMS i de l'Institut Gemelli, i en general dels més coneguts especialistes italians en semiòtica, com Eco, Betettini, Fabbri, Farassino, Calabrese, Rossi-Landi, Wolf... I junt amb ells, també els dels millors especialistes mundials.

El número 23 de la revista és dedicat a "Interventi su semiotica e marxismo". S'hi apleguen treballs d'estudiosos de prestigi que han intentat conciliar en la seva investigació marxisme i semiòtica: Ponzio, Rossi-Landi, Lafont... Entre ells, Massimo Bonfantini, en un treball que intenta resumir un altre de més extens del mateix autor, presenta el que podrien ser els principis per a una semiòtica de la societat. Comença analitzant, detalladament, les diferents concepcions d'ideologia com a "llenguatge" privilegiat a l'hora d'estudiar l'estructura semiòtica d'una societat. Però la discussió conclou en un esquema general que intenta assenyalar els tres nivells bàsics d'una societat: la *base*, on se situen les característiques bio-psíquiques de l'home i les seves necessitats fonamentals com a espècie; l'*estructura*, on enquibeix una esfera econòmica o productiva i una esfera d'allò social o de la societat civil; i la *superestructura*, subdividida en els aspectes següents, jurídic-estatal i polític, ideologia pròpiament dita, art, ciència, filosofia... Cada un d'aquests aspectes es correspon amb un dels plans semiòtics de la societat, i cap d'ells no és independent de la resta.

El número 24, de setembre-desembre, no és dedicat monogràficament a cap tema en particular, però hi destaquen articles dedicats a semiòtica literària. En canvi, el número 25, de gener-abril, es dedica íntegrament a problemes de semiòtica visual. Però en un altre nivell, la diversitat és ben patent: semiòtica de la pintura (Calabrese i Vallese), la verbalització dels fenòmens icònics (Eco) i el dibuix infantil (Krampen). Aquest volum resulta avui imprescindible per als estudiosos de semiòtica de la imatge.

Com pot comprovar-se després d'aquesta ràpida sinopsi, l'interès de *VERSUS* és patent. D'altra banda, juntament amb la francesa "Communications", és una de les revistes semiòtiques més conegudes a Espanya i, òbviament, no cal penedir-se'n, sinó ben al contrari. L'únic punt a lamentar és el problema derivat de la seva periodicitat, a vegades apareguda amb retard... (J. Manuel Pérez-Tornero)

IKON

Revista trimestral, publicada a Milà per Franco Angeli Editore. És dirigida per Giovanni Cesareo, i cada número sol tenir entorn de les tres-centes pàgines.

Aquesta revista experimenta, a finals del 1978, una transformació radical en relació amb el seu passat, dedicat exclusivament a temes cinematogràfics, i sense numeració. A partir del setembre del 1978, el número 1-2 presenta uns plantejaments totalment nous i d'un interès indubtable tant a nivell de continguts com al mateix nivell de producció de les investigacions que recull la publicació. En efecte, la producció de la revista segueix un procés a tres nivells: la redacció pròpiament dita, un grup de treball obert i uns grups de treball descentralitzats, a part lògicament dels col·laboradors estrangers.

En aquesta etapa, *IKON* vol situar-se no pas com "una enèsima revista de tendència o de grup, sinó com a lloc de confrontació i instrument de treball, com a revista de servei i de recerca alhora". Y planteja quatre orientacions concretes de recerca:

- a) Definició de la natura i la lògica dels processos de producció dels coneixements i del saber, així com dels processos de comunicació dels quals formen part;
- b) Definició del "mode de producció" dels coneixements i del saber, i la seva relació amb els diferents models d'aparells institucionals;
- c) Definició del "model" organitzatiu i productiu dels aparells institucionals de la comunicació de masses; i
- d) Definició del "consum", considerat en la relació que s'estableix entre processos de producció dels coneixements i del saber i la praxis social.

La distribució de les pàgines de la revista presenta també una peculiaritat: en cada número hi ha dues parts, dues meitats, ben diferenciades, la primera similar a una revista d'aquesta mena, i la segona de caràcter monogràfic; cada una d'aquestes meitats segueix numeració pròpia. En la primera part, les seccions solen contenir una revista de revistes, recensions de llibres, i anàlisi i recerques puntuals i diversificats sobre els mitjans de comunicació a Itàlia o a l'estranger.

Els dos darrers números d'*IKON* que aquí ressenyem, són els números 6 i 7, corresponents a l'hivern 1979-80 i a la primavera 1980, respectivament. Com és lògic, les monografies que apareixen en cada número d'aquesta segona etapa justificarien per sí soles l'aparició de la revista.

El número 6 ofereix en la primera part una sèrie d'articles que cal esmentar: "La recerca sobre les comunicacions a Veneçuela", de Margarita Graziano (pp 63-68); "La indústria discogràfica italiana, en els límits del mercat musical?", de Rosella Bertolazzi i Giuseppe Barile (pp 75-80); "La comunicació controlada: els bancs de dades", d'Herbert Schiller (pp 93-110); "El mercat cultural", de Bernard Miège (pp 111-128); i "L'exportació de la tecnologia educativa", de Giada Manca (pp 129-141). La monografia, en la segona part encapçalada sempre per la rúbrica "Els nostres temes", és dedicada a "El territori imaginari", referència als ecosistemes de comunicació a nivell local, descentralitzat i/o alternatiu, en contraposició a les tendències imposades per l'actual indústria de la cultura i les multinacionals. Hi col·laboren amb diverses aportacions aquests autors: Paolo Terni, Carla Bado, Renata Molinari, Maria G. Gregori, Francesco Casetti, Franco Iseppi, Enrico Crispoldi, Alessandra Cirri i Ivano Cipriani.

La monografia del número 7 és excepcional pel fet de ser documental, i concretament pel fet de publicar l'"Informe provisional sobre els problemes de la comunicació en la societat moderna", elaborat per la comissió de la UNESCO dedicada a l'estudi dels problemes de la comunicació i coneguda pel nom del seu president, l'irlandès Sean McBride. El títol donat a la monografia, "Tecnologies i control de la informació", no acaba de precisar el contingut de la mateixa, car pràcticament totes les pàgines fan referència al famós "informe McBride". Cal afegir, tanmateix, que al final també s'hi inclou un altre informe que pot justificar més la tria del títol general, que és "La informatització de la societat en l'informe Nora-Minc", de Paolo Bassi i Antonio Pilati. A part del primer document, s'hi afegeixen sobre el tema un informe sintètic sobre el debat internacional originat per l'informe McBride a càrrec de Giuseppe Richeri, i a continuació una taula rodona sempre sobre el mateix objecte amb la participació dels experts italians G. Cesareo, M. Rendina, G. Riccheri, F. Rositi, F. Siliato i G. Vacca. (Josep Gifreu).

JOURNALISM QUARTERLY

La vella revista nord-americana *Journalism Quarterly*, fundada al 1924 és, encara avui, el testimoni més representatiu de la recerca acadèmica sobre les comunicacions de massa als Estats Units. Tot i que el seu títol i els seus inicis comprometien aquesta revista amb la recerca sobre el periodisme, el cert és que des de fa uns deu anys la seva tasca s'estén a totes les àrees de la comunicació pública, bé que amb escassíssimes referències als fenòmens de la comunicació interpersonal o descentralitzada.

La revista J.Q. de la qual apareixen quatre volums l'any, de manera trimestral, és una publicació de la Association for Education in Journalism i és editada per la School of Journalism de la Ohio University.

Els números d'aquesta revista s'organitzen en tres blocs. D'una part, articles, generalment breus, d'entre cinc i deu pàgines, resums de recerques i informació bibliogràfica. Pel que fa a aquesta cal dir que mentre la informació sobre el que es publica als Estats Units és, pràcticament, exhaustiva, el que es refereix a la informació bibliogràfica de la resta del món és més aviat deficitari, especialment pel que fa a l'àmbit de l'Europa no anglofona. Cal dir, però, que a través de la revista, que divideix la seva informació bibliogràfica en ressenyes detallades i ressenyes breus, es pot copsar la copiosa panoràmica de la recerca general sobre els mass media als EUA.

Per que fa a la seva línia teòrica i continguts, seguint una pauta que ve de molt antic, i com és tradicional en l'àmbit de la recerca acadèmica als Estats Units, els articles publicats prenen base en recerques de caràcter quantitatiu que es refereixen a dues àrees principals: la dels efectes i la de l'anàlisi de continguts. La revista fa explícita en les seves normes d'estil que rebutjarà les col·laboracions escrites en forma d'assaig. S'hi continua considerant que la quantificació, a voltes arbitrària i descontextualitzada, i els resultats de les enquestes som la única forma d'accés científica als fenòmens comunicatius i a les seves repercussions polítiques i socials.

Cal afegir que l'àmbit temàtic de la revista és àmpli i que la seva tendència ideològica, és pròxima als interessos de l'administració. S'hi fa recerca sobre objectes concrets, per exemple, en els dos darrers números de 1980 i segons aquells criteris es poden trobar recerques sobre la exposició dels nens als mass media, sobre els efectes dels media a les campanyes electorals, sobre els procediments d'adquisició de coneixements en matèria de sexualitat entre els joves, etc.

Seguint també una llarga tradició de la revista s'inclouen una sèrie d'estudis sobre les següents tres àrees: dret de la informació, història dels mitjans de comunicació i, destacant sobre les dues esmentades, estudis sobre la realitat comunicativa de països estrangers, Sudàfrica, Uganda, el Canadà, sud-est asiàtic. Aquest interès per la realitat comunicativa internacional no hauria d'interpretar-se al marge dels interessos nord-americans arreu del món, els quals estan tan vinculats a la recerca i la vida acadèmica.

Seguint el fil d'una descripció general del que representa J.Q. en el nostre àmbit científic caldria advertir el desfasament teòric de les seves publicacions.

Journalism Quarterly segurament pressionada per la necessitat d'acollir una tant àmplia producció acadèmica, ha deixat la seva posició d'avantguarda teòrica a favor d'altres revistes nord-americanes com, per exemple, una altra revista tant antiga com *Public Opinion Quarterly* o *Journal of Communication* de què ens ocuparem, amb més extensió, en un proper número d'ANÀLISI. (Miquel de Moragas).

PROBLEMI DELL'INFORMAZIONE

Aquesta revista trimestral, editada a Bolonya (Itàlia) per la Società Editrice Il Mulino, és dirigida per Paolo Murialdi justament amb els dos membres del comitè de redacció, G. Becchelloni i G. Carcano. Cada número sol tenir prop de les cent seixanta pàgines.

El seu número 1 va aparèixer el primer trimestre de 1976, gràcies a l'interès d'un grup de promotors que formaren l'Associazione Studi sull'Informazione (ASI), la qual arribà a un acord amb l'editora Il Mulino de córrer cada una amb el cinquanta per cent de les despeses i dels beneficis. Des d'aleshores, la revista ha anat consolidant el seu pes específic entre les publicacions especialitzades sobre els problemes de la informació des de perspectives marcadament sociològiques i polítiques.

La revista presenta diverses seccions, entre les quals destaquen la d'"assaig i recerques", i la de "notes i apunts", que en realitat són breus articles sobre qüestions i fets d'actualitat. A més, inclou seccions de comentaris sobre llibres, documents, breus recensions, ressenyes i també un noticiari final (notícies sobre congressos, seminaris, recerques, fets periodístics de rellevància, etc.).

Del número de *Problemi dell'informazione* corresponent al primer trimestre del 1980, sobresurten els articles o recerques següents: "La publicitat en els anys 80", de G. Carcano (pp 11-72); "La informació desviant: el cas del 'Quotidiano Donna' ", de M. Buonanno (pp 73-80); "Les funcions crítiques de la 'Communication Research' empírica", de Kurt Lang (pp 81-104). El primer i el tercer mereixen una especial atenció.

La recerca sobre la publicitat de G. Carcano aborda l'anàlisi detallada de les estadístiques de base sobre les despeses publicitàries globals a Itàlia en els anys 1978 i 1979, i les característiques estructurals de la inversió en aquest camp. A través d'una gran profusió de quadres, l'autor estudia les inversions publicitàries per cada mitjà (diaris, revistes, ràdio i TV), l'evolució per mitjans

seguida els anys 1978 i 1979, les majors agències i concessionàries de publicitat, etc. Una primera consideració general que el mercat publicitari italià, segons Carcano, posa en evidència, es pot concretar en la constatació que el sector és substancialment rígid, per bé que des del punt de vista dels mitjans s'ha donat una redistribució amb traspàs de quotes d'un subsector a d'altres, afavorint sobretot les ràdios i televisions privades.

Per la seva banda, la tradició de l'article de Kurt Lang, aparegut inicialment a la revista *Media, Culture and Society*, (1-1979), titulat "Les funcions crítiques de la 'Communication Research' empírica", representa una bona aportació en aquest debat suscitat per la revista, la qual ja ha anat publicant altres assaigs sobre les interrelacions entre els dos principals corrents en l'anàlisi dels "mass media" i la cultura de masses, l'empírica de tradició nord-americana, i la "crítica" de tradició europea, sobretot a partir de l'Escola de Frankfurt. Com és sabut, Kurt Lang, junt amb la seva muller, Gladys Lang, ha estat un dels pioners de la recerca crítica sobre els mitjans de comunicació en els EUA, i recentment, després de diversos estudis fets a la RFA i a GB, ha arribat a la conclusió —que argumenta en aquest article— que no existeix contraposició fonamental entre els dos corrents. Per contra, defensa: primer, que la tradició empírica en la "Communication Research" és un fenomen tant germànic com americà; segon, que el seu desenvolupament fins als anys '40 es deu tant a interessos intel·lectuals, socials i polítics com a la demanada d'organitzacions amb fins lucratiu; i tercer, que no hi ha cap incompatibilitat intrínseca entre el "positivisme" de la "Communication Research" administrativa i l'aproximació crítica de l'Escola de Frankfurt.

En el número corresponent al segon trimestre, són quatre els articles que hi destaquen: "L'audiència de la ràdio local entre els joves. Algunes dades i algunes hipòtesis per a una proposta operativa", d'E. Slitti i M. Tacchino (pp 173-197), que és una part d'un treball de camp en base a 400 joves de Gènova, estudiants de l'ensenyament mitjà, amb l'objecte de conèixer el grau i les formes de penetració de la ràdio entre la joventut; "Mots polítics en el llenguatge de l'esquerra històrica italiana: ordre/desordre i terrorisme", de Maria G. Lo Duca (pp 199-260), investigació entorn del camp semàntic dels mots esmentats sobre una mostra del llenguatge utilitzat pels diaris "L'Unità", portaveu del PCI, i del "Paese Sera", pròxim al mateix partit; "Evolució del dret d'autor: treball intel·lectual i indústria cultural, d'E. Di Renzo i G. Fabre (pp 261-287); i "El moviment 'Choisir' i els diaris de París en les eleccions de març 1978", de S. Parnolo (pp 291-302). (Josep Gifreu).

PUBLIZISTIK VIERTELJAHRESHEFTE FÜR KOMMUNIKATIONSFORSCHUNG

(Publicística. Quaderns quadrianuals d'investigació de la comunicació.) Revista editada pels professors Haacke (Göttingen), Langebucher (Munic), i Ronneberg (Nürnberg), amb Walter J. Schütz i Georg Hellack a la redacció. Patrocinada per les associacions alemanya, suïssa i austríaca de ciències de la informació i de la comunicació, s'edita a la Universitätsverlag Konstanz GmbH, Constança, RFA.

La revista *Publizistik*, fundada pels professors Dovifat, Hagemann i Kieslich arriba amb el seu darrer número del 1980 als seus vint-i-cinc anys d'edició. Amb això acaba de situar-se en un dels primers llocs mundials dins el camp de les revistes especialitzades, juntament amb les més veteranes dels Estats Units.

La característica més important d'aquesta publicació ha estat, a més de la seva regularitat, la progressiva ampliació i precisió del seu camp temàtic, que l'ha portada, avui, a ésser segurament una de les més completes de totes les publicacions que es troben a l'escena científica internacional. Aquesta riquesa de continguts, que permet de trobar-hi articles de semiòtica al costat de treballs de recerca sociològica empírica, estudis d'antropologia al costat de recerques epistemològiques, o ciència del periodisme al costat de treballs d'història dels mitjans, no ha aconseguit, malgrat tot, convertir-la en una revista més coneguda dins la seva especialitat, sobretot per la dificultat idiomàtica que sembla bloquejar la majoria dels productes culturals alemanys, fora de la filosofia pura, on encara la llengua científica és precisament l'alemany.

El darrer número del 1980, que encara no ens ha arribat a les mans, serà el dedicat a aquest vint-i-cinquè aniversari. A la vegada, l'editor ha publicat un llibre que és un índex analític d'autors, llibres, matèries i persones esmentades, que abasta els primers vint anys i ocupa 788 pàgines.

Pel que fa al primer número (1. gener-març, 1980), cal fer esment de dos articles especialment interessants: "Anàlisi de contingut qualitatiu", on s'interroguen els mètodes lingüístics, sociològics i psicològics, en certa manera des de les expectatives d'una anàlisi de contingut més tradicional, i "Teoremes per a la pràctica comunicativa. Efectes de la comunicació i influència publicística. Un nou model d'investigació d'efectes", de Uwe Braehmer, on s'assaja de constituir un model praxiològic de la persuasió comunicativa,

sobretot a partir de les aportacions de la sociologia i de la psicologia funcionalistes nord-americanes.

Pel que fa el número doble 2/3, corresponent a abril-setembre 1980, mereix un esment especial l'ampli dossier dedicat a Paul Watzlawick, confeït a partir d'un seminari impartit per l'eminent psicòleg de Palo Alto a l'Institut de Ciències de la Comunicació de Munic. El motiu del seminari fou l'aparició del llibre del psicòleg *¿Fins a quin punt és real la realitat? Illusió, engany, comprensió* en la seva edició alemanya. Entre les sis diferents aportacions el que potser interessa més és l'accent que Watzlawick mateix i d'altres ponents posen en l'ambigüitat del concepte de comunicació i, fins i tot, en la impossibilitat de parlar d'una ciència de la comunicació.

A més d'aquest dossier, tan útil com polèmic, cal esmentar l'article d'un clàssic alemany de la psicologia de la comunicació, Gerhard Maletzke, "Integració, una funció social de la comunicació de masses"; un estudi empíric de psicologia basat en el clàssic test d'Osgood de medició de diferencials semàntics, titulat "Canvis d'imatge dels polítics des del punt de vista dels lectors de dos diaris. Resultats d'un estudi sobre una llarga durada", de Jürgen Bortz i Paul Braune; i finalment un excel·lent estudi sobre totes les interrelacions possibles entre els mitjans de comunicació i l'escola, amb especial referència al paper de la recerca en aquest tema cada vegada més complex i actual de mitjans i pedagogia. El títol de l'article és "Escola i mitjans de comunicació. Prolegòmens a una pedagogia empírica de la comunicació", i el seu autor és Hans-Dieter Kübler. (Lluís Bassets).

ZEITSCHRIFT FÜR SEMIOTIK

(Revista de Semiòtica).

Òrgan de la Societat Alemana de Semiòtica, editada per Roland Posner (Berlín), amb la col·laboració de Tasso Borbé (Viena), Annemarie Lange-Seidl (Munic), Martin Krämper (Ulm) i Klaus Oehler (Hamburg). Es trimestral, i s'edita a la Akademische Verlagsgesellschaft Athenaion, Wiesbaden.

L'òrgan de la Societat Alemana de Semiòtica ha entrat en el seu segon any de vida amb un número doble certament remarcable, i que demostra l'augment progressiu del nivell, tant pel que fa a la programació com al rigor de les col·laboracions. La part monogràfica del número és dedicada a la qüestió de l'iconisme en els llenguatges naturals, i ha pres cura de l'edició dels materials el màxim responsable de la publicació i a la vegada un dels grans animadors de la

semiòtica berlinesa, Roland Posner. A més de la introducció al tema, ha escrit l'article titulat "Iconisme en la sintaxi. Vers una posició natural de l'atribut". Jürgen Pesot s'encarrega del tema "Iconisme en la fonologia", Willi Mayerthaler d'"Iconisme en la Morfologia" i John R. Roos de "Iconisme en la Fraseologia". El to fa el significat".

Tot plegat aquesta part monogràfica ofereix una bona descripció dels diferents nivells en què es poden localitzar allò que Posner explica com a relacions horitzontals, que fan que diferents significants tinguin quelcom a veure amb tants altres significats, que partint de Peirce es podrien definir també com a relacions diagramàtiques, o de proporcionalitat. Com a tema central que és, l'iconisme en general i el de cada un dels autors planteja nombrosos problemes que converteixen aquest número en un bon objecte de polèmica. Al capdavant, un alicient més.

Entre la resta d'aportacions cal mencionar la descripció d'un experiment empíric realitzat a l'Escola Superior d'Art de Berlín, sota la direcció de Martin Kramper —primer president de la Societat Alemanya de Semiòtica. L'experiment consistí en un text d'interpretació semiòtica, orientat a conèixer els nivells d'iconicitat, de simbolicitat i d'indexicalitat —seguint la tricotomia peirciana— que un determinat tipus de públic i de context permeten d'identificar. La mostra es va compondre de vint-i-quatre signes referents a quatre esferes de la realitat, produïts a través de tres mitjans diferents —fotografia, pintura i dibuix. Els enquestats foren cinquanta-cinc estudiants. Els resultats demostrarien la rellevància de la triple diferenciació amb la matisació, objecte de posteriors reflexions, de què l'indexicalitat seria una qualitat independent de les altres dues.

Pel que fa a la resta de la publicació, s'ofereixen diversos articles de caire informatiu, com ara un extens panorama sobre les recerques de semiòtica filmica a la República Federal d'Alemanya, a càrrec de Günter Bentele, un altre article del mateix gènere sobre la semiòtica a Latinoamèrica, a càrrec de Monica Rector, i l'explicació d'un projecte important, a realitzar en els pròxims cinc anys, d'un *Manual de Semiòtica*, que editarà Walter de Gruyter (Berlín i Nova York) que dirigeix Roland Posner.

El projecte original consta de quatre grans parts: 1. Sistemàtica i història de la semiòtica; 2. Problemàtica interdisciplinària (semiòtica i filosofia, des de la teoria del coneixement, fins a la teoria de la ciència, passant per la lògica, l'estètica i l'ètica; semiòtica i teoria del comportament; semiòtica i teoria de la informació, etc.); 3. La semiòtica i les disciplines aïllades: a. ciències de la cultura: antropologia, arquitectura, etnologia, història, ciència literària,

música, ciència jurídica, sociologia, ciència del llenguatge, etc.; *b.* ciències del comportament: etologia, biologia, psicologia, medicina, etc.; *c.* ciències de la informació: informàtica, teoria de sistemes i cibernètica, etc.; 4. Terrenys de recerca semiòtica menystinguts, per exemple, comunicació no verbal, comunicació multimedial, patologia de les institucions socials, gerontologia semiòtica, etc.

El *Manual* es planteja com a gran tasca col·lectiva, destinada a convertir-se en una mena d'enciclopèdia del saber semiòtic l'any 85. No cal dir els nombrosos paranys d'ambigüitats i sincretismes que una obra de tal volum i durada haurà de sortejar per tal d'ésser un èxit autèntic. Però en qualsevol cas, abans de fer cap mena de crítica caldrà veure l'obra publicada. (Lluís Bassets).

REVUE FRANÇAISE DE COMMUNICATION.

per Francis Balle i Jean-Marie COTTERET,

Revista trimestral, dirigida i editada a París per la Compagnie Européenne d'Éditions et Publications Périodiques.

La "Revue Française de Communication", nova publicació especialitzada en l'estudi dels fenòmens relacionats amb les tècniques de difusió massiva, ha aparegut no fa gaire a París. El número 1, que data de la tardor del 1978, es presenta als lectors com una revista dedicada a "donar compte de les múltiples i sovint disperses investigacions que es duen a terme en el domini de la comunicació". Dirigida inicialment per Francis Balle, director de l'Institut Français de Presse (IFP), de la Universitat de París II, i per Jean-Marie Cotteret, director del Centre d'Études et Recherches sur l'Information et la Communication (CERIC), de la Universitat de París I, és assessorada per un ampli comitè científic en què s'integra una selecta representació de la plana major de les ciències socials franceses oficials (J. Cazeneuve, R. Aron, G. Durand, J. Stoetzen, M. Duverger ...) i algunes personalitats del periodisme i la televisió (H. Beuve-Méry, J. L. Servan-Schreiber, B. Blin, etc.), als quals cal afegir els quatre docents de les institucions universitàries ssenyalades més amunt (P. Altert, F. Balle, J. M. Cotteret, etc.).

L'estructura dels números apareguts és constituïda per tres grans blocs que inclouen diverses menes de treballs. En el primer, sota l'epígraf *études*, hi ha

reunides les investigacions i col·laboracions teòriques. Un segon bloc és dedicat a detallar *l'actualitat* dels tres mitjans de comunicació francesos més importants: premsa, radiodifusió i televisió, considerats en les seves diferents implicacions: polítiques, jurídiques, sociològiques, etc. A més, la revista dedica un interès particular, en aquest apartat, a la publicitat i també a l'actualitat de les investigacions que es fan a França, i a les enquestes recents i als col·loquis internacionals. Finalment, una tercera secció recull en diversos apartats una completa *bibliografia* procedent de diversos països de llengua francesa, en aquest sector especialitzat. Aquest capítol, molt ric en informacions de primera mà sobre tot allò que s'edita dins l'àrea de comunicació de masses, inclou entre les referències anotades treballs inèdits, tant pertanyents al sector privat com al públic, tesis, memòries i investigacions universitàries. La "Revue Française de Communication", és hereva, en una certa manera, de tota l'experiència i tradició d'investigació de l'IFP i de la revista "Études de Presse", deguts a l'entusiasme i a la capacitat de F. Terrou, que va dirigir totes dues institucions fins a la seva mort. En consonància amb aquesta tradició d'estudi es comprèn millor l'exhaustivitat amb què són tractades a la revista les qüestions relacionades amb la jurisprudència dels mitjans, que hi tenen una secció fixa, la "Revue de Jurisprudence", dins l'apartat dedicat a l'actualitat i l'ample espai dedicat a l'àrea de documentació i bibliografia, que en termes generals abraça les dues terceres parts del total dels materials publicats.

Tocant al bloc dedicat a la investigació o als estudis, cal remarcar que els articles publicats en els quatre primers números de la revista venen mancats de la recerca d'una certa unitat metodològica, en consonància, també, amb una tradició clàssica d'investigació que entén l'estudi de la comunicació com la suma de múltiples aproximacions pluridisciplinàries que constituïrien les *ciències de la informació i la comunicació*. Així, en el número 1 (tardor de 1978), J. Elull, en un treball anomenat "La informació i el sistema tècnic", analitza els límits de diversos models que consideren la font i el receptor del processos de comunicació simples elements mecànics. Elull, de la seva banda, identifica dos ordres o nivells de comunicació, l'"existencial" i la "científica", que donarien lloc a dues xarxes diferenciades de comunicació en interferència, les quals haurien de ser considerades per a una adequada comprensió del paper de la informació en la societat.

D. Nimmo proposa, en el número 2 (hivern del 1979), noves estratègies d'investigació per a l'anàlisi de la comunicació política, la qual considera un nou camp d'estudis dins les ciències de la comunicació. Dins aquest camp, l'autor descriu tres noves metodologies: les anàlisis inspirades pel "dramatisme" de la comunicació, l'anàlisi estructural i l'anàlisi ideològica, que segons el seu parer es diferencien dels mètodes convencionals i permeten de fer una

interpretació millor de l'articulació missatge-imatge en el receptor de la comunicació, per Nimmo centre de tota anàlisi de la comunicació.

Potser és en el número 3 en què es fa més explícita la dispersió temàtica a què hem fet al·lusió suara que, ben altrament del que creuen els editors, no contribueix gaire a "illuminar el mal conegut terreny de la informació i la comunicació". Si no, vegeu-ne els títols dels cinc primers articles: "El dret de l'home a comunicar", per J. Darcy, "La comunicació a l'empresa", per R. Guihéneuf, "La intel·ligència artificial", per R. Moreau, "El règim publicitari dels productes farmacèutics", per J-M. Auby, i, finalment, "Diaris, ràdio, televisió: a qui s'ha de creure?", per J-P. Marhuenda.

I finalment, el número 4 (hivern del 1980) ofereix, entre d'altres treballs, una referència detallada de les aplicacions dels nous sistemes de difusió en la renovació tecnològica de l'agència France-Press i en les recents experimentacions del nou servei *Antiope*, que distribueix missatges per mitjà de teletextos a la carta. (Marçal Murciano)

"Semiotica"

Journal of the International Association for Semiotic Studies. Revue de l'Association Internationale de Sémiotique.

La revista és l'òrgan de l'associació internacional de Semiòtica, editada per Mouton Publishers, The Hague, París-Nova York.

La seva sortida apareix datada el 1969, tot i que en realitat és la continuació de "Recherches Sémiotiques" que es va publicar des del 1967 al 1968 com a secció de la revista "Information sur les Sciences Sociales". La direcció de la redacció és encapçalada per Thomas A. Sebeok i el comitè redaccional és format, entre d'altres, per Claude Bremond, Umberto Eco, Julia Kristeva, Juri M. Lotman, Meyer Schapiro, etc. L'orientació de la revista és exclusivament científica i ha publicat investigacions en tots els dominis relacionats amb la noció de *signe*: lògica, lingüística, teoria de la informació, anàlisi de les relacions socials, teoria de la comunicació, anàlisi dels discursos (epistemologia, antropologia, psicoanàlisi) i també dins de l'estètica i els llenguatges poètics. La publicació té una periodicitat de quatre volums l'any i cada volum és dividit en dos exemplars (diferenciats pels colors que atempten amb traïdoria contra la vista del lector que recorre els índexs de la contratapa, negre sobre sèpia o sobre blau fosc).

La sola existència i vitalitat d'aquesta revista és la millor demostració que la semiòtica és lluny de jubilar-se i encara més que l'engeguin a la cambra de l'antiquari. De fet, l'aparició de *Semiòtica* coincideix amb el moment en què aquesta ciència comença a desmamar-se de la lingüística i a caminar tota sola per allò que ha estat el seu veritable banc de proves: el domini d'allò que no és verbal. Un cop d'ull sobre els últims volums publicats l'any 1980 en poden donar una certa impressió de conjunt:

En "L'espai i els signes", de René Thom (vol. 29, 3/4) es fa una anàlisi de l'operació de retramesa en el signe de Peirce, establint una correlació de les categories temporals de passat, present i futur i de les categories de primeritat, segonitat i terceritat peirceanes de les quals hom pot deduir les nocions d'icona, índex, símbol. L'article fa un avís sobre els procediments purament formals a les anàlisis dels sistemes de signes que fan abstracció de la significació. Un bon exemple de resposta a aquesta preocupació pragmàtica ve donat a l'estudi de les expressions convencionals en el quadre de l'expressió no verbal, estudi firmat per G. Calbis. En aquest article es tracta de verificar la comprensió dels mínims convencionals, gestuals o facials per tal d'estudiar en un segon moment la seva estructuració significant. L'article consta, a més, de força fotografies de mímiques convencionals, la qual cosa és una bona demostració de la intenció de la revista de donar cabuda dins seu a articles empírics i no solament especulatius. Sembla que un camp privilegiat d'aquesta mena d'aportacions és el de la comunicació no verbal. Així, trobem una nota sobre la revisió de mil estudis sobre aquest camp sota una aproximació experimental al laboratori realitzada sobre fenòmens de paralingüística, kinèsica, proxèmica, etc. i el que s'ha escrit sobre això des del 1976. Sempre en aquest camp, es poden trobar una "Enciclopèdia sobre la comunicació gestual", firmada per Mounin (30 3/4), o un estudi sobre les funcions del no verbal en la comunicació.

La semiòtica del discurs té també un gran interès i els temes van des dels aspectes semiòtics del conflicte humà (30 1/2) fins a un exemple de l'aplicació de la semiologia al discurs en "El sistema de control dels metalls preciosos: l'exercici del poder polític", de Bernard Deloche (30 3/4). La semiòtica de la imatge té el seu lloc en estudis sobre cinema (per exemple, el concepte de reflexivitat aplicat al cinema), sobre fotografia (semiologia de la fotografia científica, G. Mounin), la pintura (estudi sobre la pintura ritual en el segle XV) (31 1/2).

Un mèrit a destacar de la revista és la constant revisió d'articles basats en exposicions o ponències presentats en congressos sobre temes especialitzats que difícilment serien a l'abast dels qui no hi assisteixen. (Lorenzo Vilches).

“Communication”

Revista publicada pel Centre d'Études Transdisciplinaires. Sociologie, Antropologie, Sémiologie —CETSAS— de l'Ecole des Hautes Études en Sciences Sociales. Es semestral i és editada a París per les Editions du Seuil.

El 1960 Georges Friedmann va fundar a la Sorbona el Centre d'Études des Communications de Masse —CECMAS—; dos anys més tard va aparèixer el primer número de *Communications* dirigit per G. Friedmann mateix, el comitè de redacció del qual era compost per Rolans Barthes, Claude Bremond, Edgar Morin i Violette Morin.

Des de llavors, la revista va començar a aparèixer, ja, com una de les aportacions capdavanteres dins de l'àmbit de l'estudi de la comunicació, no solament a França, sinó també a tot Europa.

En el seu número 21, editat el 1974, la revista apareix lligada ja definitivament al CETSAS, producte de la transformació de l'antic CETMAS generada a partir de plantejament teòrics sobre el caràcter interdisciplinari del centre.

Després de la mort de G. Friedmann, el 1978, es va crear una direcció basada en les personalitats de R. Barthes i Edgar Morin tot i que un xic més tard va ser aquest darrer qui es va fer càrrec en solitari de les tasques de direcció. Alhora, es va ampliar el consell de redacció incloent-hi alguns autors destacats i col·laboradors assidus de la revista: André Béjin, Claude Fischler, Christian Metz, Françoise Récanati i Elis Veron.

El número 32 de *Communication*, aparegut el 1980, du pre títol genèric “Les actes de discours”.

En aquesta revista ja havien estat publicats abans alguns treballs sobre aquest camp d'estudi teòric dels actes de la parla que és la pragmàtica, amb articles de J. C. Anscombe i J. Milner i altres, apareguts en el número 30, dedicat a la conversa. Però és precisament el número 32 el dedicat monogràficament a la qüestió de l'enunciació lingüística.

La pragmàtica, nascuda a partir de la tradició semiòtica nord-americana, va rebre un impuls decisiu amb les obres de J. L. Austin i H. P. Grice. Semblava, fins no fa gaire, domini exclusiu dels anglo-saxons; això no obstant, com ens demostra el número 32 de *Communications*, aquesta ciència té actualment una forta implantació en el continent europeu, especialment a França.

Oswald Ducrot, en el seu treball "Analyses pragmatiques", fa un estudi de la conjunció francesa "mais" introduint-hi el concepte d'argumentació. Més endavant hi fa algunes consideracions sobre l'enunciació com a productora d'efectes jurídics i després fa diverses anàlisis sobre els adverbis i les locucions adverbials segons les quals quan els adverbis i les locucions adverbials segons les quals quan els adverbis entren en un enunciat indicant incidència enunciativa és l'enunciat mateix que posa de manifest la seva enunciació. Finalment, D. Ducrot defensa la idea que la performativitat pot ser explicada mitjançant el mateix model que el de la delocutivitat formulat per E. Benveniste.

Jean-Claude Anscombre, en el seu article "Voulez-vous dériver avec moi?" parteix d'una pragmàtica integrada que considera que certs valors internacionals lligats a l'enunciació són inclosos en el si de l'enunciat; per tal d'estudiar de quina manera es produeixen aquests fenòmens se centra en l'anàlisi de les marques com a elements de les frases que introdueixen variables intencionals en la significació. J. C. Anscombre explicita, més endavant, una teoria de la derivació illocutiva tractant casos concrets com ara els dels verbs "pouvoir" i "vouloir" i el de la interjecció "hélas!" presos, tots, com a marcadors de derivació. Finalment, aquest autor trata el problema de la relació entre la derivació illocutiva i la delocutivitat generalitzada.

Frédéric Nef, en el seu treball "Note pour une pragmatique textuelle", formula la tesi que la derivació d'un macro-acte del llenguatge es pot efectuar de manera recurrent a partir d'un darrer acte la derivació del qual revela el sentit de tot el discurs.

Jef Verschueren, a "A la recherche d'une pragmatique unifiée" mira de posar les bases per a l'ordenació de les diverses aportacions a la teoria pragmàtica que s'han anat succeint sense tenir-se especialment en compte les unes a les altres.

D'altres articles, no pas més poc interessants, que apareixen també en el número 32 de *Communications*, són: "Le détachement du sens", de Benoit de Crnulier, "Qu'est-ce qu'un acte locutionnaire?", de François Récanati, "Modalité et illocution", d'Eddy Roulet, "Statut sémantique des actes indirects", de Ruszard Zuber i "Les stratégies pragmatiques" d'Herman Parret. (F. X. Ruiz-Collantes).

"Communication et langages"

Revista publicada pel Centre d'Etude et de Promotion de la Lecture, un departament de RETZ. Té una periodicitat trimestral.

Aquesta publicació va aparèixer el 1969 després de la reformulació d'una altra d'anterior anomenada "Les cahiers de la publicité". Des de llavors s'hi han publicat articles enquadrats dins de les àrees de lingüística, la sociologia, la publicitat, la pedagogia, el grafisme i l'estudi general dels mass-media.

La direcció de la revista és a càrrec de François Richaudeau, i componen el comitè de redacció: André Akoun, Gérard Blanchard, Yvette Pesez, Anne-Marie Laulan, Jean-Claude Macquet, Abraham Moles, Jacques Mousseau, Pierre Tehilhardat, Jean Texier i Claude Vielfaure.

El número 45 de *Communication et Langages* corresponent al primer trimestre de 1980 és compost per diversos articles de què farem la ressenya tot seguit.

A la secció de lingüística ens trobem amb el treball titulat "Lisibilité et compréhension" de Georges Henry, investigador pertanyent al laboratori de pedagogia experimental de la universitat de Lieja, en el qual, aquest autor, a la recerca de tècniques per a avaluar el nivell de legibilitat dels textos escrits, compara el seu propi mètode amb el de Flesch-De Landsheere aplicant-los tots dos a cent cinquanta infants per tal d'extreure'n, d'aquesta prova, algunes conclusions ben interessants.

Dins la mateixa secció de lingüística François Richaudeau publica l'article "248 phrases de Proust" en què fa un estudi sobre textos de Proust amb la finalitat d'analitzar, entre d'altres qüestions semblants, les proporcions establertes en relacionar les frases curtes amb les llargues, els temes de les frases més extenses i les causes per què Proust fa servir aquesta mena de frases.

En l'apartat dedicat al grafisme trobem tres articles. El primer: "Les calligraphies musicales de Claude Melin", és de Jérôme Peignot. L'autor hi realitza un estudi de les calligrafies musicals de Claude Melin partint de la idea que l'escriptura és determinant en la composició musical, sobretot en el moment en què hom pretén establir codis nous.

Per la seva banda, Michel Le Ray, en el seu article "dialogue du physicien et de l'esthète", fa una anàlisi dels angles que apareixen preferentment a la natura, a la comunicació icònica i a l'art, mirant d'establir-hi unes constants universals.

El tercer treball publicat a la secció de grafisme és el que es titula "Voulez-vous jouer avec mon A?", en què Jacques Bertin presenta les variables independents a constatar en cada lletra per a una classificació tipogràfica, analitzant la seva incidència sobre les variacions de visibilitat, que ve definida

com la relació entre la quantitat de negre i blanc donada en l'espai definit per un mot.

En la secció de sociologia de la revista apareix un article d'Abraham Moles titulat "Le livre et les éditeurs" en què l'autor, després d'analitzar les conseqüències de la crisi econòmica sobre la indústria editorial i sobre les diverses menes de llibres, estudia les condicions i les característiques dels circuits en què es mouen actualment les edicions i la lectura de llibres.

En el mateix apartat de sociologia, Robert Estivale publica el treball "Le livre aux États-Unis", en què tracta de la indústria editorial als Estats Units tot fent-ne un recompte de les diverses etapes, des de la colonització dels segles XVII i XVIII a l'actual fase imperialista caracteritzada per una certa intervenció de l'Estat, passant pel model liberal (F. X. Ruiz-Collantes).